

SEANCES DU MERCREDI 19 NOVEMBRE 1980
VERGADERINGEN VAN WOENSDAG 19 NOVEMBER 1980ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DU MATIN
OCHTENDVERGADERING

SOMMAIRE :

CONGES :

Page 186.

COMMUNICATION :

Page 186.

Cour des comptes.

PROJETS DE LOI (Discussion) :

Projet de loi contenant le budget du ministère de la Justice de l'année budgétaire 1980.

Projet de loi ajustant le budget du ministère de la Justice de l'année budgétaire 1979.

Discussion générale. — *Orateurs* : MM. Verbist, rapporteur, le chevalier de Stexhe, Pede, Mme Nauwelaerts-Thues, M. Vandezande, Mme Hanquet, p. 186.

INTERPELLATION (Demande) :

Page 196.

M. Bruart au ministre de l'Emploi et du Travail et au ministre de la Justice et des Réformes institutionnelles sur « l'arrêté royal du 30 septembre 1980 supprimant la section de Haine-Saint-Pierre du tribunal du travail de Charleroi ».

PROPOSITION DE LOI (Dépôt) :

Page 196.

Mme De Loore-Raeymaekers. — Proposition de loi créant un insigne distinctif individuel pour cavaliers.

INHOUDSOPGAVE :

VERLOF :

Bladzijde 186.

MEDEDELING :

Bladzijde 186.

Rekenhof.

ONTWERPEN VAN WET (Bespreking) :

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Justitie voor het begrotingsjaar 1980.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Justitie voor het begrotingsjaar 1979.

Algemene bespreking. — *Sprekers* : de heren Verbist, rapporteur, ridder de Stexhe, Pede, Mevr. Nauwelaerts-Thues, de heer Vandezande, Mevr. Hanquet, blz. 186.

INTERPELLATIE (Verzoek) :

Bladzijde 196.

De heer Bruart tot de minister van Tewerkstelling en Arbeid en tot de minister van Justitie en Institutionele Hervormingen over « het koninklijk besluit van 30 september 1980 tot opheffing van de afdeling Haine-Saint-Pierre van de arbeidsrechtbank te Charleroi ».

VOORSTEL VAN WET (Indiening) :

Bladzijde 196.

Mevr. De Loore-Raeymaekers. — Voorstel van wet tot invoering van een individueel herkenningsmerk voor ruiters.

PRESIDENCE DE M. LEEMANS, PRESIDENT

VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER LEEMANS, VOORZITTER

M. Mesotten, secrétaire, prend place au bureau.

De heer Mesotten, secretaris, neemt plaats aan het bureau.

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.

De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 10 h 05 m.

De vergadering wordt geopend te 10 u. 05 m.

CONGES — VERLOF

MM. De Meyer, en raison de devoirs universitaires; Claeys et Pouillet, pour raison de santé; Coppens, Lambiotte et Croux, en mission à l'étranger; Nauwelaerts, empêché; Th. Toussaint, en raison d'autres devoirs, demandent un congé.

Vragen verlof : de heren De Meyer, wegens universitaire verplichtingen; Claeys en Pouillet, wegens gezondheidsredenen; Coppens, Lambiotte en Croux, met opdracht in het buitenland; Nauwelaerts, belet; Th. Toussaint, wegens andere verplichtingen.

— Ces congés sont accordés.

Dit verlof wordt toegestaan.

Mme Panneels-Van Baelen, MM. Kuylen, Boey et Dulac, en raison de devoirs administratifs; Conrotte, en raison d'autres devoirs, demandent d'excuser leur absence à la présente séance.

Afwezig met bericht van verhindering : Mevr. Panneels-Van Baelen, de heren Kuylen, Boey en Dulac, wegens ambtsverplichtingen; Conrotte, wegens andere verplichtingen.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving.

COMMUNICATION — MEDEDELING

Cour des comptes — Rekenhof

M. le Président. — Par dépêche du 17 novembre 1980, la Cour des comptes fait connaître au Sénat ses observations au sujet du projet de loi contenant le budget des Voies et Moyens de l'année budgétaire 1981.

Bij dienstbrief van 17 november 1980 deelt het Rekenhof aan de Senaat zijn opmerkingen mede over het ontwerp van wet houdende de Rijksmiddelenbegroting voor het begrotingsjaar 1981.

— Renvoi à la commission des Finances.

Verwezen naar de commissie voor de Financiën.

M. le Président. — Il est donné acte de cette communication au premier président de la Cour des comptes.

Van deze mededeling wordt aan de eerste voorzitter van het Rekenhof akte gegeven.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN JUSTITIE VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1980

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN JUSTITIE VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1979

Algemene beraadslaging

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTERE DE LA JUSTICE DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1980

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DU MINISTERE DE LA JUSTICE DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1979

Discussion générale

De Voorzitter. — Aan de orde is de bespreking van de ontwerpen van wet met betrekking tot de begrotingen van het ministerie van Justitie.

Nous abordons l'examen des projets de loi relatifs aux budgets du ministère de la Justice.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de rapporteur.

De heer Verbist, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, Dames en Heren, ik moet in de eerste plaats er de aandacht van de Senaat op vestigen dat de bespreking van de begroting Justitie 1980 en de aanpassing van de begroting 1979 van hetzelfde departement begon in de commissie voor de Justitie op 5 februari 1980 en eindigde op 1 oktober 1980. Dit betekent dat sinds de aanvang van de bespreking van deze begroting in uw commissie voor de Justitie tot op het huidige ogenblik van de bespreking in de plenaire vergadering van de Senaat er drie ministers aan het hoofd kwamen van het departement van Justitie.

De politieke wijzigingen in de samenstelling van de opeenvolgende regeringen hebben het uw verslaggever niet gemakkelijk gemaakt. Het lijkt me dan ook absoluut noodzakelijk dat ik u vooraf enige toelichting geef nopens de samenstelling van mijn verslag.

In de eerste plaats beoog ik een getrouwe weergave van wat de toenmalige minister van Justitie heeft uiteengezet als zijnde zijn hoofdbekommernissen. Daaropvolgend krijgt u in mijn verslag de vragen die door de leden van de commissie werden gesteld en de antwoorden van de minister. Precies op het ogenblik dat ik hiermee klaar was en dat de commissie een aanvang moest maken met de stemming over de artikelen had er een regeringswisseling plaats. Ik ben dan ook verplicht geweest de bespreking van de artikelen en de stemmingen te behandelen volgens chronologische volgorde. U zult opmerken dat de bespreking van de artikelen en de stemmingen zich uitstrekken over de vergaderingen van uw commissie van 21 februari 1980 tot en met de zitting van 1 oktober 1980.

Ik kan u als mijn mening te kennen geven dat tijdens de bespreking van deze begroting nagenoeg alle domeinen van het levend recht ter sprake zijn gekomen. In mijn verslag heb ik — in de mate van het mogelijke — melding gemaakt van elke substantiële tussenkomst, zelfs met de nodige nuances. Ik heb dit gedaan, niet enkel om volledig te zijn, doch omwille van het feit dat in het levend recht ook en in de eerste plaats details belangrijk zijn. De aanleiding tot elke tussenkomst is inderdaad het bewijs van een reële bezorgdheid nopens de gang van zaken in het rechtsleven van dit land. In het recht is immers alles belangrijk.

Een woord over de cijfers van de begroting.

Wanneer men een vergelijking maakt tussen de cijfers van de begroting van 1980 en deze van de goedgekeurde begroting van 1979 stellen wij een verhoging vast van 7,25 pct. Een vergelijking daarentegen van de begroting 1980 met de aangepaste begroting 1979 toont een verhoging aan van 10,24 pct.

De minister laat echter opmerken dat deze verhoging wel belangrijk schijnt, doch dat moet worden rekening gehouden met het provisioneel krediet van 568,7 miljoen, geboekt in de begroting 1980, om voor de ganse begroting de lasten te dekken voortvloeiend uit de index-

verhoging en de sociale programmatie. Dit betekent — indien men rekening houdt met het provisioneel krediet — dat de stijgingspercentages van 7,25 pct. en 10,24 pct. slechts bedragen respectievelijk 3,65 pct. en 6,55 pct.

Indien men het aandeel van het departement van Justitie in het totaal pakket van 's lands middelen bekijkt, stelt men vast dat dit aandeel als zeer beperkt moet worden beschouwd. Deze vaststelling is des te meer waar, wanneer men er rekening mee houdt dat de Justitie toch een belangrijk aandeel heeft in wat men op het ogenblik « welzijnsbeleid » noemt. Nog steeds in het kader van de vergelijking van de cijfers van Justitie met andere departementen, moet men toch enkele vragen stellen.

Het lijkt ons niet verantwoord — en wij pogen hierbij dan toch bijzonder redelijk en matig te blijven in onze beoordeling — dat de evolutie van het aandeel van de Justitie in het budget van het land niet in overeenstemming is met de werkelijke noden. Wij denken in dit verband aan de schromelijke tekorten welke wij vaststellen op het stuk van jeugdbescherming, penitentiair beleid, rechtshulp en andere. Wij zijn er ons van bewust dat het domein van de « Justitie » niet zo spectaculair en evenmin electoraal lonend is. Nochtans verhoogt met het jaar en voortdurend het aantal mensen dat betrokken wordt bij materies die verband houden met de Justitie.

In de begroting 1980 bedraagt het aandeel van de Justitie in de Rijksmiddelenbegroting 1,9 pct.

De cijfers van de vorige jaren zijn de volgende :

- 1975 : 2,15 pct.;
- 1976 : 2,15 pct.;
- 1977 : 2,10 pct.;
- 1978 : 1,89 pct.;
- 1979 : 1,80 pct.

In alle objectiviteit kan men niet volhouden dat zulke evolutie verantwoord is.

Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heren, indien u de inhoudstabel bij mijn verslag nagaat, zult u vaststellen dat een eindeloze reeks problemen bij de bespreking in de commissie aan de orde zijn gekomen. Het is onmogelijk — dat is ook de bedoeling niet van mijn uiteenzetting — die verschillende terreinen, zij het schematisch, te behandelen en u mee te delen hoe de commissie voor de Justitie op die verschillende problemen heeft gereageerd.

Ik meen dat het mijn taak en mijn plicht is uit te weiden over de verschillende posten die speciaal de aandacht van de commissie hebben gaande gehouden en aanleiding hebben gegeven tot fundamentele gesprekken. Ik zal mij dan ook in deze bespreking beperken tot vier actuele vraagstukken : de achterstand in de rechtsbedeling; het penitentiair beleid; de verhouding Justitie en pers; de begrotingspost voor de eredienst en de erkenning van de laïciteit.

Voor de andere talrijke posten verwijs ik naar mijn verslag.

De achterstand in de rechtsbedeling genoot ongetwijfeld de grootste aandacht in uw commissie. Ik heb het voorrecht verschillende jaren lid te zijn van de commissie voor de Justitie en heb vastgesteld dat men elk jaar, telkens ter gelegenheid van de bespreking van de begroting van Justitie en ook op andere ogenblikken, de achterstand in de rechtsbedeling heeft aangeklaagd. Een lid van de commissie heeft tijdens de beraadslaging opgemerkt dat einde 1979 in een bepaald hof van beroep van dit land een zaak — nadat zij in staat werd gesteld om te pleiten — werd gefixeerd voor een zitting in 1982.

Het is evident dat men zulk feit moeilijk kan doen aanvaarden door een doorsneerechtsonderhorige. De geloofwaardigheid van het gerecht komt inderdaad op duidelijke wijze in het gedrang.

In de loop der laatste jaren werden reeds verschillende middelen onderzocht om een einde te maken aan de achterstand. Deze middelen hebben echter tot op heden niet geleid tot een adequate oplossing.

Het is de unanieme mening van uw commissie dat men hoogdringend toe is aan de noodzaak van een mentaliteitswijziging in de korpsen die de justitie in dit land bedrijven. De gemeenschappelijke wil van de verschillende korpsen moet worden ingezet om een einde te maken aan deze niet langer duldbare toestand. In dit verband wordt door uw commissie enorm veel belang gehecht aan de wettelijke verplichting die berust bij de procureur-generaal om bij de aanvang van elk gerechtelijk jaar een analyse te maken van de wijze waarop recht werd gepleegd in zijn rechtsgebied. Het mag echter niet blijven bij een analyse en eenvoudige beschouwingen. Concrete maatregelen dringen zich op.

Het knelpunt lijkt te zijn dat men criteria moet kunnen vinden om vast te stellen wie eventueel van de betrokken rechtspractici tekort schiet om een normaal en verantwoord tempo in de werkzaamheden

te kunnen verwezenlijken en anderzijds welke maatregelen dienen te worden genomen.

Het is niet zo eenvoudig maatregelen te nemen. Wanneer men een bepaalde rechtsmacht zou vragen bij de behandeling van de zaken meer spoed aan de dag te leggen, rijst de vraag of men een goede rechtspraak wil of een andere. Dan wordt het moeilijk ! Wat zijn de criteria ? Momenteel onderzoekt een commissie voor de criteria op verzoek van de minister van Justitie het probleem.

Wij verheugen ons over het feit dat de procureur-generaal bij het Hof van beroep te Antwerpen op 3 september 1979 ter gelegenheid van de rede die hij uitsprak op de plechtige openingszitting van het Hof van beroep een analyse heeft gemaakt van de toestand van de rechtsbedeling in zijn rechtsgebied.

In het *Rechtskundig Weekblad* van 22 maart 1980 vinden wij de tekst van de rede uitgesproken door de procureur-generaal te Gent betreffende dezelfde materie. In het *Rechtskundig Weekblad* van deze week vinden wij van dezelfde procureur-generaal te Gent een analyse van de rechtsbedeling in zijn rechtsgebied voor het verlopen gerechtelijk jaar. Ik citeer daaruit de laatste zin, omdat deze mij heeft getroffen daar hij aansluit bij een bedenking die ik mijzelf heb gemaakt wanneer ik deze uiteenzetting voorbereidde.

Sprekend over de achterstand eindigt de procureur-generaal als volgt : « Alleen in de derde kamer van een bepaalde arbeidsrechtbank en in een tweede kamer van een andere arbeidsrechtbank moest op een bepaald tijdstip te lang gewacht worden op het vonnis in enkele zaken. Doch, op de duizend zaken die werden behandeld is hun aantal zeer klein, al is het ongewenst » — wat hij nu zegt, is naar mijn hart — « al was het maar één rechtzoekende lang in de onrust te laten over zijn lot. » Dat is de zorg die ons moet bezighouden.

De minister van Justitie heeft zeer nadrukkelijk te kennen gegeven dat het probleem van de achterstand van de rechtsbedeling het voorwerp uitmaakt van zijn grote zorg. Sinds geruime tijd werkt een « commissie voor de criteria » aan dit probleem. Door de commissie werden een aantal concrete initiatieven onderzocht.

Vrijwel een ieder is ervan overtuigd dat een ruimere toepassing van de schriftelijke procedure een vlottere afhandeling van de rechtszaken tot gevolg kan hebben. Maar dat is geen alleenzalmakend middel. Als bijvoorbeeld een rechtbank van eerste aanleg zes zaken op de rol neemt, die moeten worden gepleit en deze zaken inderdaad worden gepleit, dan is met de afloop van de zitting de afhandeling van de zes zaken gebeurd. Wanneer een rechtbank echter beslist de schriftelijke procedure toe te passen, maar slechts een zelfde aantal zaken behandelt als bij de mondelinge procedure, dan schiet men niet verder op, want het quantum van de behandelde zaken ligt niet hoger.

Inzake de uitbreiding van het kader van de magistratuur bestaat er aarzeling. De minister heeft in dit verband laten verstaan dat de achterstand in de rechtsbedeling op zichzelf geen geldige reden is om tot de aanpassing van het kader van de magistratuur over te gaan. Deze achterstand kan immers aan uiteenlopende oorzaken te wijten zijn. In hetzelfde verband verwijst de minister naar de werkzaamheden van de commissie voor de criteria die tot taak heeft het kader van de magistratuur vast te stellen rekening houdend met het volume aan werk en de gemiddelde rendabiliteit per magistraat. Zoals ik reeds zei, is dit een knelpunt. Mijnheer de Minister, als rechtspracticus die dagelijks wordt geconfronteerd met de realiteit zie ik niet goed in hoe men dit probleem gaat oplossen.

De herziening van de bevoegdheid van de politierechtbanken is eveneens een middel om eventueel het tempo van de rechtsbedeling te versnellen. Het wetsontwerp desbetreffende is op dit ogenblik hangende in de commissie voor de Justitie van de Senaat, en wij hopen alleszins dat de uitbreiding van de bevoegdheid van de politierechtbanken zal helpen bij het oplossen van de achterstand in de rechtsbedeling. Dit is het voornaamste punt dat op de agenda van onze commissie staat.

De toenmalige minister van Justitie, de heer Van Elsanle, heeft in zijn inleidende uiteenzetting, die integraal in het verslag wordt vermeld, uiting gegeven aan zijn grote belangstelling voor het probleem van het penitentiair beleid. De conclusie van zijn beschouwingen is wel duidelijk dat dit « strafbeleid » aan grondige hervormingen toe is. Deze hervormingen moeten worden gezien in het kader van nieuwe opvattingen over het strafrecht. Het nieuwe strafrecht moet zorgen voor de ruime bescherming van de maatschappij die voldoet aan vereisten van doeltreffendheid en menselijkheid. Daartoe moet men de middelen vinden om de reactie van de maatschappij op de misdaad te personaliseren. Dit lijkt wel het hoofdmotief te zijn. In het onderzoek van deze problematiek heeft de vrijheidberovende straf een belangrijke plaats ingenomen. Voor een politiek op korte termijn worden volgende accenten in overweging genomen. Men zou zo snel mogelijk moeten komen tot een vermindering van het aantal opsluitingen. Bij een analyse van de toestand lijkt het mogelijk daartoe te komen zonder

afbreuk te doen aan de imperatieven van beveiliging en bescherming van de maatschappij.

Het is al te eenvoudig te zeggen dat het aantal opsluitingen moet verminderen; de maatschappij moet toch beschermd blijven. Na een grondige analyse uitgevoerd door de minister en zijn departement, komt men tot de conclusie — en dit staat in het verslag vermeld — dat men het aantal opsluitingen kan beperken zonder dat men op het imperatief van de beveiliging van de maatschappij inbreuk pleegt.

Men denkt hierbij aan het verminderen van plaatsvervangende gevangenisstraffen, en aan de versoepeling van voorlopige invrijheidsstelling, bijvoorbeeld weekend-arrest en beperkte hechtenis. Het weekend-arrest en de beperkte hechtenis kan in vele gezinnen de economische catastrofe vermijden. De toepassing van die procédés op ruimere schaal kan het aantal opsluitingen in het algemeen verminderen. Ik denk ook aan het verminderen van het aantal vreemdelingen in de strafinrichtingen. Wanneer u mijn verslag inkijkt zult u aan de hand van de cijfers vaststellen dat het percentage van vreemdelingen dat op dit ogenblik in onze strafinrichtingen verblijft relatief en absoluut hoog is.

Ten tweede op het gebied van de infrastructuur worden op dit ogenblik belangrijke inspanningen geleverd. Wij verwijzen hier naar de nieuwbouw van bepaalde strafinrichtingen die op dit ogenblik op het getouw staan. Zij zijn allemaal echter geen succes. In de loop van de jongste weken hebben wij vastgesteld dat de systemen in de nieuwe gevangenis te Lantin geen probleemloze opsluiting verzekeren. Er is daar blijkbaar nog altijd mogelijkheid om te ontsnappen aan de opgelegde sanctie van gevangenisstraf.

Ten derde, op het stuk van personeelsbeleid voor de strafinrichtingen heeft de minister aangekondigd dat de regering een onderzoek heeft aanvaard van het dossier voor een belangrijke kaderuitbreiding. Hierbij wordt vooral gedacht aan: betere beveiliging van de gestichten, uitvoering van een nieuw project voor beroepsopleiding, verbetering van het regime en verbetering van de arbeid en de beroepsopleiding van de gedetineerden.

Ten vierde, bijzondere aandacht in de analyse van het penitentiair beleid genoot de praktijk van het penitentiair verloop. Ik raad u, geachte Dames en Heren van deze Hoge Vergadering, aan kennis te nemen van de buitengewoon interessante gegevens welke u vindt in de inleidende uiteenzetting van de minister betreffende de praktijk van het penitentiair verloop. Iemand die begon met de justitie in dit land en met het lot van de gedetineerden, moet die cijfers en gegevens kennen.

Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heren, vanzelfsprekend moet een rapporteur een trouwe schets geven van wat er is gebeurd in de commissie, maar wanneer hij voor de plenaire vergadering komt is het zijn recht om uit de discussie in de commissie die elementen te halen die op de eerste plaats op grond van objectieve criteria de belangrijkste waren en ook om toelichting te geven over bepaalde zaken die hem het meest hebben getroffen.

Een belangrijke discussie in de commissie ging over de verhouding justitie-pers. Wanneer een commissie belangstelling toont voor een bepaald onderwerp, dan houdt dit meestal verband met recente gebeurtenissen, met actualiteitsproblemen.

Bepaalde leden van de commissie vinden het vrij bedenkelijk dat personen vaak haast onherstelbare schade ondergaan door voorbarige publicatie in de media van gerechtelijke maatregelen zoals huiszoekingen, voorleiding voor politie of rijkswacht, aanhouding enzovoort. Men kan de vraag stellen trouwens waar men zulke berichten haalt, wie de gegevens verstrekt en uit naam van welk recht. Het gerechtelijk onderzoek en het zogenaamd vooronderzoek — informatie van het parket — zijn immers volgens de wet geheim.

Het is meer dan eens gebeurd dat magistraten « de pers ontvangen ». Er is zelfs een geval bekend waar advocaten de pers te woord staan! Dat houdt ongetwijfeld verband met de evolutie van onze maatschappij, wat echter niet uitsluit dat wij bij bepaalde feiten weleens even kritisch mogen blijven staan.

De minister heeft in verband met dit vraagstuk duidelijk verklaard dat de persvrijheid vanzelfsprekend behoort tot een van onze fundamentele rechten en dat hij er dan ook niet kan aan deken het recht op kritiek vanwege de massamedia te betwisten.

De minister van Justitie heeft echter wel betreurd dat de jongste tijd sommige kritiek onder meer vooruitloopt op nog aanhangig zijnde gerechtelijke onderzoeken en voorzeker ook niet steeds getuigt van de vereiste feitenkennis en objectiviteit. Hij is van oordeel dat er geenszins kan worden ingestemd met persoonlijke aanvallen tegen magistraten of leden van de administratie die ressorteren onder de bevoegdheid van het departement van Justitie.

De minister van Justitie is tenslotte heel erg bekommerd over deze kwestie en had met betrekking tot deze materie reeds verschillende gesprekken en contacten met de heren procureurs-generaal ten einde

na te gaan hoe, in het licht van het nieuwe maatschappijbeleid, de nieuwe technieken en de rol van de massamedia deze problematiek kan worden ondervangen en of er geen aanleiding bestaat tot herdefiniëren van de deontologie op dat vlak. De gesprekken en contacten zullen worden voortgezet en worden uitgebreid tot de Nationale Orde van de advocaten, vertegenwoordigers van de pers enz.

Na een grondig onderzoek van dit zeer delicaat probleem zal moeten worden uitgemaakt of ter zake wetgevende maatregelen noodzakelijk zijn. Het is evident dat wij hier staan voor een bijzonder delicate materie waarin het niet zo eenvoudig zal zijn een juist evenwicht te bereiken tussen de verschillende betrokken belangen: de persvrijheid, de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en het beroepsgeheim dat in acht moet worden genomen, zowel door de magistraten als door de advocaten.

Een vierde punt dat om toelichting vraagt, is de begrotingspost voor de eredienst en de erkenning van de laïciteit.

Ik moet de aandacht van de Senaat vestigen op het feit dat de stemming over de begroting 1980 en de aanpassing 1979 niet met een stemming is afgehandeld.

Ter vergadering van de commissie van 12 juli 1980 werd de begroting 1980 en de aanpassing 1979 goedgekeurd met 18 stemmen tegen 11. Bij deze stemming werd echter de post van hoofdstuk I, sectie 33, artikel 11.03, aangehouden. Deze post betreft de wedden van de dienaren van de eredienst. Verschillende leden van de commissie hebben ter gelegenheid van deze stemming duidelijk gemaakt dat zij niet bereid waren deze post van de begroting goed te keuren indien niet vooraf door de regering de nodige verbintenissen werden aangegaan met het oog op de erkenning van de laïciteit en het uitkeren van de nodige subsidies aan de erkende diensten van lekenhulp.

Deze aangelegenheid is opnieuw ter sprake gekomen ter vergadering van de commissie op 24 september 1980. De toenmalige minister van Justitie verklaarde dat hij een ruim gesprek had gevoerd met de vertegenwoordigers van de VZW « Centrale Raad der Niet-Confessionele Levensbeschouwelijke Gemeenschappen van België ». Er werd met deze representatieve organisatie overeengekomen dat voor dit jaar nog in een subsidie van 10 000 000 frank zou worden voorzien, nadat daartoe het wettelijk instrument zou zijn ingevoerd. De minister verbond er zich toe zonder verwijl een wetsontwerp in te dienen met het oog op de erkenning van de laïciteit wat een jaarlijkse subsidiëring mogelijk zou maken. Dezelfde minister heeft toen verklaard dat deze provisie van 10 miljoen frank in mindering zou worden gebracht van de post op de begroting voor de bedienaren van de eredienst. Waar aanvankelijk voor de bedienaren van de eredienst in de retroactiviteit vanaf 1 mei 1979 was voorzien, zou men deze retroactiviteit laten vallen door een amendement in te dienen bij het desbetreffende wetsontwerp 319, dat trouwens weldra in openbare vergadering zal worden besproken. Wij hebben bovendien vernomen dat de commissie voor de Justitie het verslag dat betrekking heeft op de erediensten en op de laïciteit heeft goedgekeurd, zodat deze zaak eveneens in de openbare vergadering kan worden behandeld.

Ondertussen was het 1 oktober 1980. Ik moet uw aandacht vestigen op deze datum omdat op dat ogenblik verschillende politieke wijzigingen plaats hadden in de regering en er ook een evolutie was in de materie van de laïciteit.

In verband met de samenstelling van zijn kabinet kondigt de minister ter zitting van 1 oktober 1980 amendementen aan op de begroting. Deze amendementen zullen in plenaire vergadering moeten worden behandeld omdat de commissie reeds gestemd had over alle posten van de begroting. Derhalve zal de plenaire vergadering van heden verzocht worden zich hierover uit te spreken.

Gelet op het regeringsamendement dat voorziet in een niet-gesplitst krediet van 10 miljoen frank als provisie voor de erkenning van de laïciteit, wordt het amendement dat door een lid van de commissie was ingediend om een provisie van 40 miljoen te bekomen, ingetrokken.

Ik vermeld dit volledigheidshalve. Op het ogenblik dat de kwestie van de erkenning van de laïciteit aan de orde was, werd door een lid van de commissie een amendement ingediend om die provisie te verhogen. Aanvankelijk werd voorgesteld die provisie nog hoger te maken, maar gezien het begrotingsjaar reeds zover gevorderd was, werd dan een provisie van 40 miljoen voorgesteld. Gelet op het amendement van de regering heeft dat commissielid zijn amendement ingetrokken en bleef men bij het regeringsamendement van 10 miljoen.

Ik vestig er nog speciaal de aandacht op dat verschillende leden van de commissie geëist hebben dat het wetsontwerp nr. 319 betreffende de aanpassing van de wedden van de bedienaren van de eredienst op hetzelfde ogenblik zou worden behandeld als het ontwerp betreffende de laïciteit. Men zou zich dus slechts akkoord verklaren met de verdere afhandeling van de begroting, aldus verschillende leden van de commissie, indien deze beide wetsontwerpen zouden afgehandeld

zijn in de commissie vooraleer de begroting van Justitie in plenaire vergadering zou worden behandeld. Zoals ik reeds zegde, zijn gisteren beide rapporten in de commissie aanvaard.

Ik signaleer terloops dat inmiddels het ontwerp nr. 319 en het ontwerp over de laïcité in de commissie werden goedgekeurd en dat de desbetreffende parlementaire verslagen eveneens werden aangenomen.

In de gegeven omstandigheden werd het regeringsamendement dat voorziet in de inschrijving van een provisie van 10 miljoen door de commissie aanvaard met 11 stemmen bij 1 onthouding. Vervolgens werd overgegaan tot stemming over de voorbehouden post van de begroting over de eredienst — ik verwijs hier naar wat ik daarover heb gezegd —, namelijk hoofdstuk I, sectie 33, artikel 11.03. Deze geamendeerde post werd aangenomen met 11 stemmen bij 1 onthouding. Het geheel van de begroting 1980, aldus geamendeerd, werd aangenomen met 11 stemmen bij 1 onthouding.

In de gegeven omstandigheden moge ik deze Hoge Vergadering uitnodigen om de geamendeerde begroting van het departement van Justitie voor 1980 alsmede de aanpassing van de begroting voor 1979 goed te keuren zoals de commissie deed. (*Applaus op talrijke banken.*)

M. le Président. — La parole est au chevalier de Stexhe.

M. le chevalier de Stexhe. — Monsieur le Président, chers collègues, dans la discussion générale, je me bornerai à situer quelque peu le budget du ministère de la Justice dans le cadre général des préoccupations budgétaires de l'Etat. Je soulignerai principalement ce qui ne fonctionne pas bien ou ce qui pourrait être amélioré.

Mon premier sujet a trait aux arriérés; lorsqu'on en parle, chacun songe évidemment aux arriérés judiciaires en limitant ce vocable aux procès pendants devant les cours et tribunaux. J'en parlerai succinctement dans quelques instants, mais auparavant, il me paraît indispensable d'attirer l'attention du Sénat, et plus particulièrement de son président, sur l'arriéré législatif car, là, nous sommes les seuls responsables. L'arriéré judiciaire regarde essentiellement le pouvoir judiciaire, mais l'arriéré législatif relève de notre responsabilité et, à cet égard, je crois qu'il nous faut voir la réalité en face.

Je suis convaincu d'exprimer ici le sentiment de l'unanimité des membres de la commission de la Justice en affirmant que cette dernière est confrontée à une montagne de projets, tous nécessaires à l'adaptation de la législation à la vie sociale de 1980. Il s'agit pour la plupart de projets très importants dont l'application ne coûte rien aux finances publiques, mais ils ont pourtant pour objectif d'améliorer, et de beaucoup, la vie de centaines de milliers, voire de millions de nos concitoyens. Je les énumérerai dans l'ordre de nos préoccupations actuelles.

Il y a d'abord le projet relatif aux étrangers; fort heureusement, nous allons pouvoir l'examiner aujourd'hui ou demain. Je rappelle qu'il intéresse quelque neuf cent mille étrangers.

Je cite ensuite le projet sur les droits de succession du conjoint survivant; si j'en juge par le nombre de lettres que nous recevons nous demandant de faire diligence, ce projet doit intéresser des centaines de milliers de personnes. Pratiquement, nous sommes tous susceptibles d'être le conjoint survivant et de nous préoccuper de notre situation.

Citons le projet sur la filiation et l'adoption nécessaire par le fait que notre pays a été condamné par la Cour de Strasbourg et que nous avons l'obligation morale et juridique d'adapter notre législation dans ce domaine.

Je rappelle encore le projet sur la protection de la vie privée et deux projets sur la protection de la personne et des biens des malades mentaux, projets qui intéressent aussi des dizaines de milliers, et parmi les plus malheureux de nos concitoyens.

Retenons aussi la réforme du Code pénal et du régime pénitentiaire, le commerce des armes, la vente des immeubles, etc. Nous sommes aussi confrontés à la nécessité de répondre rapidement à cet arrêt de la Cour de cassation déferé conformément à la loi de 1971 sur le règlement des conflits de compétence. Aux yeux de la plupart des membres de la commission de la Justice, il y a aussi obligation de se pencher sur la mise au point de la Cour d'arbitrage, en vertu de la Constitution, avant le 31 janvier 1981.

Devant cet amoncellement de projets et compte tenu de l'effort considérable accompli par la commission de la Justice, je ne puis m'empêcher de lancer un cri d'alarme à l'adresse du président du Sénat et de chacun de nos collègues, là où ils sont compétents. Nous ne demandons pas d'argent; nous demandons simplement du temps pour travailler et faire avancer ces projets.

C'est ce temps indispensable que nous réclamons. Je ne puis, certes, pas abandonner ce sujet sans souligner à l'attention du Sénat combien nos collègues de la commission de la Justice ont fourni un effort exceptionnel. Dans le but de faire avancer les affaires, nous nous sommes

réunis pendant les vacances parlementaires, pendant les crises parlementaires, pendant les crises ministérielles, sur des problèmes techniques. Aucun reproche ne peut nous être fait.

Devant les problèmes soulevés par la réforme institutionnelle et la nécessité de donner à chacun la possibilité de s'épanouir comme nous le souhaiterions, il est indispensable que dans les plus brefs délais, la coordination entre ces assemblées permette, spécialement à la commission de la Justice, de disposer de tout son temps pour travailler. Ce n'est certes pas le cas maintenant que nous limitons le travail parlementaire à trois jours par semaine et où le jeudi est pratiquement occupé par des réunions de groupes et par des votes, le mardi, une fois sur deux, par des réunions des conseils régionaux ou communautaires, le mercredi que nos collègues de la commission de la Chambre se réservent traditionnellement de retenir le ministre en priorité. Nous devons faire un grand effort pour augmenter le temps qui est mis à notre disposition et demander aux autres assemblées qu'elles reconnaissent l'importance des problèmes dont j'ai rappelé les principaux tout à l'heure.

J'attire particulièrement l'attention du président du Sénat et de nos collègues qui président les autres assemblées sur ces points vraiment essentiels qui touchent des centaines de milliers de nos concitoyens. En effet, des réformes importantes traînent depuis des années; il conviendrait que nous poursuivions nos activités avec un maximum de diligence. Pour donner quelque optimisme sur l'un ou l'autre de ces points, je soulignerai quand même que le problème des étrangers a pu être résolu pendant la crise ministérielle; nous avons la chance de pouvoir le discuter en séance publique cet après-midi même. J'ai entendu ce matin à la radio combien ce problème avait retenu l'attention. Neuf cent mille personnes sont intéressées.

C'est vous dire l'importance du problème. C'est la raison pour laquelle nous avons voulu le faire avancer et que nous y avons abouti grâce notamment à l'excellente collaboration de notre rapporteur, M. Serge Moureaux. Nous l'avons voulu dans un sens réaliste qui est plutôt la tendance du Sénat et non pas par de simples améliorations de texte.

En présence d'un texte aussi important nous avions le choix entre deux attitudes : ou bien améliorer le texte et retarder encore d'un an ou deux la solution, ou bien le prendre tel quel et essayer, grâce à des interprétations, des questions et des réponses qui sont reprises dans le rapport, de répondre aux préoccupations telles que par exemple celles formulées par le professeur Rigaux, après le vote à la Chambre.

C'est vous dire combien notre effort est constant pour essayer d'améliorer les travaux.

Le projet des droits de succession du conjoint survivant est pratiquement terminé en groupe de travail. Je tiens à le préciser pour éviter de devoir répondre chaque semaine à quelques lettres sur ce thème. J'espère que le rapporteur, M. Cooreman, terminera son rapport très rapidement. Je sais que les premières épreuves sont sorties et je ne désespère pas que ce projet puisse être voté avant les vacances de Noël. Il s'agit aussi d'un problème important mais dont l'examen occupera encore la commission pendant deux journées entières pour en terminer. Nous avons fait un premier travail; le projet a été envoyé au Conseil d'Etat afin de vérifier que rien n'avait été oublié; nous avons oublié certaines choses, et des doutes subsistaient sur certains points. Une réforme aussi importante nécessite un temps considérable. Je rappelle que la dernière loi sur les droits des conjoints survivants date de 1896 et qu'à ce moment-là on avait considéré que l'on faisait un grand honneur aux dames en les insérant dans le Code civil sous le titre des « successeurs irréguliers ». C'est vous dire combien il est important d'aller vite en besogne dans ce domaine, mais que néanmoins cela demande un temps considérable. Je ne reprendrai pas la liste que je viens d'énumérer. Il y a un gros effort à faire et il faudra peut-être que certains parlementaires fassent un choix dans l'ordre de leurs préoccupations, les uns s'occupant davantage du conseil des communautés, les autres du conseil régional, d'autres encore du Sénat ou de la commission de la Justice.

Il faudra, en tout cas, prendre certaines mesures à cet égard.

Je citerai, à titre d'exemple, le fait qu'hier, alors que le conseil de communauté était réuni en séance publique, la commission de la Justice s'est trouvée dans l'obligation de siéger pour examiner un problème politiquement fort important. Il s'agissait, d'une part, de la reconnaissance de la laïcité et, d'autre part, d'un projet relatif à l'indexation des traitements des ministres du culte, et vous n'ignorez pas combien il est difficile de trancher dans ce genre de problème.

Je me réjouis d'ailleurs de constater que finalement, après un grand effort de compréhension réciproque, ces deux projets ont été adoptés à l'unanimité des membres présents de la commission. Je me permets de signaler au ministre qu'il en est d'ailleurs presque toujours ainsi au sein de la commission de la Justice où il n'y a guère d'opposition entre les partis politiques. En effet, on y aboutit quasi toujours à des votes unanimes parce que tous ses membres sont animés du souci d'accélérer

l'examen de ces projets qui revêtent une importance indéniable pour les citoyens. D'autre part, ils n'entraînent aucune dépense pour l'Etat, ce qui est appréciable en cette période de restrictions financières.

Je me permets dès lors, Monsieur le Président, de vous demander d'organiser le travail parlementaire en liaison avec les autres assemblées afin que nous puissions poursuivre notre tâche dans les meilleurs délais.

Ma deuxième réflexion se rapporte à l'arriéré judiciaire dont il est question lors de chaque débat relatif au budget de la Justice.

Ces arriérés judiciaires augmentent malheureusement d'année en année et jusqu'à présent, malgré les efforts consentis — et je rends hommage à notre rapporteur non seulement pour l'excellent rapport qu'il a fourni mais également pour le zèle avec lequel il accomplit sa tâche —, il est difficile d'y apporter les améliorations indispensables. Je songe entre autres à la procédure relative à la nomination des magistrats qui devrait être accélérée et à la modification de l'article du Code concernant les mercuriales, etc.

Je n'approfondirai pas cette matière car nous avons parmi nous des spécialistes, notamment le professeur Storme qui a déposé des propositions de loi fort intéressantes à ce sujet et M. Moureaux qui compte également aborder ce problème. Dans le flou qui entoure cette question, un élément heureux mérite d'être souligné.

J'ignore si beaucoup d'entre vous ont lu la mercuriale que le procureur général Dumont a prononcée devant la Cour de cassation le 1er septembre dernier et dont la première partie ne m'a guère satisfait, je l'avoue. J'ai cru utile de réagir parce qu'il me paraissait qu'il s'agissait, en l'occurrence, d'une intrusion dans notre travail parlementaire. Par contre, j'ai lu la troisième partie, consacrée à l'arriéré judiciaire, avec une immense satisfaction. Afin de ne pas allonger le débat, je n'en donnerai pas lecture mais je dois cependant vous dire que le procureur général de la Cour de cassation explique que la responsabilité de l'arriéré judiciaire appartient au pouvoir judiciaire lui-même. C'est la première fois qu'une déclaration aussi nette est faite à cet égard. Il souligne cette responsabilité, dans un passage de sa mercuriale que voici : « C'est le plus souvent au pouvoir politique que l'on reproche de ne pas prendre les mesures qui s'imposent. Ce reproche n'est pas fondé parce que c'est en premier lieu aux chefs de corps du pouvoir judiciaire qu'il appartient de rechercher et, ensuite, de mettre en application les mesures de rationalisation et d'organisation au sein des cours et tribunaux. »

Non content d'attirer une attention générale de principe sur la responsabilité du pouvoir judiciaire, le procureur général souligne de nombreuses réformes qui peuvent être faites sans modification de la législation ainsi que d'autres qui exigeraient peut-être une adaptation du Code judiciaire.

Ainsi que le procureur général le reconnaît d'ailleurs, chaque fois que des propositions sont faites par le pouvoir judiciaire, nous les examinons attentivement, par priorité, et nous les adoptons généralement. Nous attendons présentement qu'il nous fasse des propositions plus concrètes.

Si j'ai évoqué cette mercuriale du procureur général Dumont, c'est pour m'en féliciter et inviter le ministre de la Justice à encourager le procureur général à poursuivre la réalisation des objectifs qu'il a indiqués.

Il y a quelques mois, à l'occasion de la modification du système des mercuriales — lorsque nous avons rendu facultatives les mercuriales des procureurs généraux des cours d'appel sur des sujets de droit —, nous avions insisté tout spécialement sur le rapport de M. Lallemand, sur la nécessité pour chaque procureur général de faire à la séance de rentrée du 1er septembre de chaque année un rapport sur la façon dont la justice est rendue dans son ressort. J'ai lu avec intérêt la mercuriale du procureur général de Liège — je crois que d'autres procureurs généraux ont exécuté ce nouvel article 351 du Code judiciaire — expliquant cette nouvelle disposition, indiquant les obligations du pouvoir judiciaire lui-même et donnant une première synthèse de la situation.

Je souhaite que, l'an prochain, chacun des cinq procureurs généraux suive cet exemple et même qu'ils aillent au delà d'une simple photographie de la situation et qu'ils ne se contentent pas de dire qu'il n'est pas possible d'en sortir avec l'arriéré judiciaire sans augmenter considérablement les cadres.

Certes, on pourrait peut-être envisager de désigner des conseillers de complément, mais la mercuriale du procureur général Dumont indique bien que cette solution n'est pas la panacée et qu'il est d'autres formules envisageables comme l'organisation d'audiences de relevé, l'adoption de la proposition de M. Storme et diverses autres mesures concrètes de ce genre.

Je souhaiterais, Monsieur le Ministre, que vous attiriez l'attention de M. le procureur général Dumont et de ses collègues sur l'enquête qui, à notre demande, a été menée, il y a un an.

Nous avions estimé alors qu'il convenait, avant d'envisager de nouvelles mesures, de voir quelle était la situation exacte des tribunaux, de

procéder à une sorte de sondage. Nous avons demandé que soient notés les jugements rendus au cours d'un mois normal — c'était le mois de mai 1979 —, à l'exclusion des jugements rendus à l'audience ou des jugements par défaut, bref de ceux ne demandant pas de grandes discussions; seuls les jugements portant sur des affaires importantes et ayant donné lieu à l'élaboration de conclusions étaient donc pris en considération.

Il va de soi qu'une telle enquête, qui a exigé de nombreuses recherches, a pris un certain temps, d'autant plus que nous demandions de préciser, pour chaque affaire pénale, la date de l'infraction, celle du jugement en première instance et celle de l'arrêt en appel et ce afin de déterminer, d'une juridiction à l'autre, le laps de temps qui s'écoulait entre la constatation d'une infraction et sa condamnation éventuelle ou le jugement qui intervenait. Pour les affaires civiles ou commerciales, nous avons demandé quelle était la date de l'assignation qui introduit le procès devant le tribunal, celle à laquelle le tribunal a statué en premier ressort et la date en appel.

Cette enquête a été menée pour toutes les cours et tous les tribunaux. Nous avons reçu un volume énorme. Je ne puis que regretter que le ministère de la Justice n'ait pas établi une synthèse de ces données. Les computers, dont nous disposons à l'heure actuelle, me paraissent pourtant aptes à remplir cette tâche. Nous nous sommes donc réparti, M. Serge Moureaux, M. Storme et moi-même, ce travail d'analyse. Je n'entrerai pas dans le détail, mais je soulignerai quelques faits qui me paraissent mériter un examen.

Afin de déterminer les moyens de remédier à la situation, je souhaiterais que ces statistiques soient communiquées à M. le procureur général et aux chefs de corps non seulement des cours d'appel, mais aussi des tribunaux de première instance où l'on constate également un arriéré considérable. Nous connaissons déjà — il est inutile de s'y attarder — les lenteurs extravagantes dans les jugements rendus par la Cour d'appel de Liège où il s'écoule, en moyenne, deux à trois ans entre le jour de l'infraction et celui de l'arrêt. Dans la liste que nous avons analysée, j'ai constaté que, dans un tribunal de moyenne importance, au mois de mai 1979, année de notre sondage, on n'avait pas jugé une seule affaire, ni en matière pénale, ni en matière civile, ni en matière commerciale, pour une infraction ou une assignation introduite moins de seize mois auparavant. Autrement dit, dans ce tribunal et toutes ses chambres, toutes les affaires jugées en mai 1979 étaient relatives à des faits qui s'étaient passés avant le 1er janvier 1979.

Parallèlement, dans un tribunal voisin, relativement comparable, nous constatons que les jugements étaient rendus dans les six ou huit mois.

Pourquoi ? Comment ? Il faut chercher la cause. Est-ce l'insuffisance du nombre de magistrats, la maladie ou moins d'activités ? Je ne sais. Quoi qu'il en soit, il n'est pas pensable que dans des tribunaux d'une importance relativement égale, on aboutisse à des situations aussi différentes.

J'ai sous les yeux une lettre relative à un tribunal de moyenne importance. L'auteur de cette lettre adressée au procureur général de son ressort soulignait l'intérêt de notre enquête : « De l'étude comparative des trois tableaux, il appert que c'est au point de vue correctionnel que la situation de ... est la plus défavorable. J'estime, en effet, qu'un jugement intervenant de nombreux mois, voire plusieurs années après les faits, ne répond plus aux exigences d'une bonne et saine justice. Nous sommes obligés de classer des dossiers relativement mineurs, en raison de l'ancienneté des faits. »

De toute évidence, un effort de bonne volonté est actuellement consenti au niveau des tribunaux et des procureurs généraux qui, en vertu du Code judiciaire, ont la responsabilité d'une bonne organisation de la justice.

Je souhaite dès lors, Monsieur le Ministre, que vous disiez au procureur général de la Cour de cassation combien nous avons été sensibles à sa mercuriale et combien nous souhaitons qu'il la poursuive, dans des faits précis, auprès de chacun des tribunaux. C'est, je pense, dans la mercuriale du 1er septembre de l'année prochaine que nous devrions voir le résultat des efforts qu'il aura tenté d'accomplir et, s'il est besoin de mesures législatives pour perfectionner le système, qu'il veuille bien nous le dire.

Certes, en cette matière, la Cour de cassation est exemplaire.

Personnellement, j'ai toujours constaté — et j'en ai encore eu confirmation récemment — combien la Cour de cassation est un modèle de travail. C'est probablement ce qui a poussé M. le procureur général à la Cour de cassation à attirer l'attention des autres cours sur leur façon de travailler.

Si on a souvent regretté ces lenteurs judiciaires, nous avons aujourd'hui l'espoir, grâce à une collaboration étroite entre le pouvoir judiciaire et le pouvoir législatif, d'améliorer sensiblement la situation.

Ces lenteurs ne sont pas entièrement imputables aux magistrats; les avocats y ont aussi leur part de responsabilité. Chacun doit prendre sa part dans l'ensemble de la réforme. Seule une collaboration entre le barreau, le parquet et le tribunal permettra de résorber ces arriérés extravagants.

Un délai de trois, quatre ou cinq ans pour savoir si l'on a raison ou tort, si l'on touchera ou non une indemnité, est inadmissible. J'ai connu des cas tragiques, notamment celui d'une veuve dont le mari était décédé à la suite d'un accident de roulage et qui ignorait si elle toucherait un franc ou cinq millions. Dans ce cas, on ne rend plus la justice, mais on se rend coupable d'un déni de justice. Il est grand temps de mettre un terme à cette situation et la mercuriale du procureur général Dumont nous permet d'espérer.

J'en arrive à ma dernière observation.

La justice, on nous le rappelle souvent à juste titre est un des grands pouvoirs de l'Etat. A lire le budget, on ne le croirait pas, puisqu'il représente moins de 2 p.c. du budget total de l'Etat.

Il est pénible de constater qu'on lésine toujours pour octroyer quelques millions de francs qui permettraient pourtant d'améliorer des situations existantes.

Nous avons, par exemple, adopté l'année dernière la loi sur l'assistance judiciaire. Les jeunes avocats plaident pour des indigents pouvaient ainsi percevoir de faibles honoraires qui couvraient les dépenses engagées dans le cadre de cette assistance. Cette loi a été promulguée et un crédit de 40 millions avait été annoncé. On nous déclare aujourd'hui que, dans un effort d'assainissement budgétaire, ce crédit doit être totalement supprimé. Cette mesure est excessive et inadmissible. Les médecins, les pharmaciens qui prodiguent leur aide à des indigents, sont rémunérés. Par contre, on demande aux avocats de prendre en charge leurs dépenses pour assister des indigents, c'est-à-dire les frais de correspondance, de voyage, etc. Le petit crédit qui avait été prévu à cet effet est supprimé. J'aurais pu admettre que, dans une période difficile d'assainissement budgétaire et financier, on le réduisît de 10 ou 20 p.c., mais le supprimer complètement accredit le sentiment que le budget de la Justice n'a pas grande importance et qu'il peut donc être réduit.

Dans la mercuriale à laquelle je faisais allusion tout à l'heure, on attirait l'attention sur la nécessité de ne plus travailler comme au temps des diligences, mais en utilisant les moyens modernes. On y soulignait notamment l'importance du Credoc qui, comme vous le savez, est une banque de données juridiques, alimentée depuis treize ans, et qui constitue un vaste fonds documentaire géré par l'ordinateur du ministère des Affaires économiques. L'intérêt pour interrogation par terminal s'est révélé très vif chez les avocats, les magistrats, et j'en passe.

Plusieurs cours d'appel souhaiteraient vivement pouvoir disposer d'un terminal.

Depuis sa création, le Credoc a pu répondre gratuitement aux demandes de documentation des magistrats, grâce à l'existence d'un subside versé par le ministère de la Justice. Or, vous apprendrez avec surprise que le crédit prévu à cette fin pour un montant de 3 millions au budget de 1979 va être réduit à 250 000 francs. Dans ces conditions, comment peut-il être question d'abandonner le temps des diligences? Il s'agit bien plutôt d'en revenir à une façon de vivre artisanale, alors qu'il faudrait pouvoir accélérer les travaux, réduire les tâches matérielles fastidieuses, notamment les recherches en matière de doctrine et de jurisprudence, concernant les arrêts de la Cour de cassation par exemple. Si ce crédit de 3 millions avait été réduit, dans un souci budgétaire, de 10 à 20 p.c., j'aurais pu, à la rigueur, le comprendre, mais le ramener de 3 millions à 250 000 francs me paraît véritablement une erreur.

Dans le même ordre d'idées, une dernière observation. En trois ans, trois ministres se sont succédé à la tête du département de la Justice, c'est la vie politique et je n'en fais grief à personne. Il s'agit de trois ministres d'opinion politique différente, c'est-à-dire que chacun d'eux a modifié le cabinet, ce qui est encore normal. Mais j'adresserai un reproche à tous les ministres en général : leurs cabinets ont tendance à se charger d'une mission qui devrait relever de la continuité de la législation, c'est-à-dire de l'administration. Je ne sais s'il en va ainsi à votre département, Monsieur le Ministre.

Au regard de la commission de la Justice du Sénat, en tout cas, les problèmes juridiques traités dans les projets et propositions de loi qui lui sont soumis sont rarement d'ordre politique, même s'ils opposent parfois des idéologies.

En résumé, nous souhaitons la continuité de la législation au sein de l'administration, mais également l'amélioration des services.

J'ai sous les yeux un dossier relatif à une initiative tendant à l'amélioration de la légistique, à une meilleure confection des lois. Peut-être ne le retrouverez-vous pas à votre cabinet, Monsieur le Ministre. Il a été élaboré lorsque M. Van Elslande était titulaire du département.

Il me paraît important d'attirer votre attention sur le fait qu'il y a deux ou trois ans, on avait constaté de divers côtés que certaines lois étaient mal faites. Si certains textes sont très bien rédigés grâce à la compétence d'éminents fonctionnaires du ministère de la Justice qui collaborent aux travaux de notre commission, l'ensemble des projets de loi qui nous sont soumis présentent, il faut bien en convenir, des insuffisances extravagantes, ce qui pose de graves difficultés aux tribunaux chargés d'appliquer les lois, comme aux avocats appelés à les interpréter.

A l'initiative de M. Vandekerckhove, alors président du Sénat, un groupe de travail fut constitué, composé de MM. Pierson, Vanderpoorten et moi-même, en vue d'examiner les possibilités, tant sur le plan parlementaire qu'au niveau ministériel, d'améliorer les textes de loi. Nous avons demandé à un professeur d'université d'établir un avant-projet d'observation. Par la suite, le président du Sénat a bien voulu réunir les chefs de groupe, quelques membres de la commission de la Justice, les procureurs généraux, le premier président et l'auditeur général du Conseil d'Etat, les doyens des facultés de droit. Deux ou trois réunions ont eu lieu.

Tout cela remonte maintenant à deux ans. Qu'en est-il actuellement? Etes-vous informé de la situation? A l'époque, il avait été décidé en conclusion des travaux, que M. Van Elslande demanderait au gouvernement la création d'un corps spécialisé de légistes recrutés par concours en dehors de l'administration, qui auraient le même statut et le même rôle que les inspecteurs des Finances et pourraient être détachés dans divers départements avec une mission de préparation et de clarification des textes de loi.

A l'époque, il m'a été dit que le Conseil des ministres n'avait pu donner suite à ce projet, car sa réalisation aurait coûté vingt millions.

Lorsqu'il s'agit d'améliorer l'ensemble de la législation et les codes avec lesquels nous sommes quotidiennement confrontés, est-il vraiment raisonnable d'hésiter à dépenser vingt millions de francs? Ou devons-nous déduire du fait que le ministère de la Justice est considéré comme le parent pauvre — puisqu'il ne dispose que de deux p.c. du budget de l'Etat — que tous les postes qui en dépendent devraient être réduits?

Refuser vingt millions pour l'amélioration sensible de notre législation me paraît donc une erreur.

Je suis à votre disposition, Monsieur le Ministre, pour vous remettre le dossier que nous avons constitué et sur lequel, je le répète, les doyens des facultés de droit et de hauts magistrats du Conseil d'Etat et de la Cour de cassation se sont penchés à de nombreuses reprises.

Récemment encore, en date du 17 novembre 1979, *Le Journal des Tribunaux* publiait sur ce thème un article de M. Paul Delnoy, intitulé : « Pour une nouvelle génération de légistes. » Reprenant la même idée, l'auteur estimait que les universités doivent se préoccuper du problème, tout comme doit le faire, d'ailleurs, le ministre de la Justice sur le plan de l'administration des ministères. Au Sénat, nous devons, nous aussi, prévoir les moyens d'apporter une « assistance technique » aux commissions pour la bonne préparation de nos lois.

Telles sont les quelques réflexions que je tenais à faire. Mon intervention a peut-être été plus longue que je ne l'avais annoncée.

Il est un ensemble de mesures qui peuvent être prises dès à présent et qui présentent l'énorme avantage de ne rien coûter au Trésor public. De plus, elles sont de nature à améliorer très sensiblement le sort de nombreuses personnes, parmi les plus malheureuses notamment, et de leurs familles. Cela mérite tout de même une attention particulière dont je vous remercie. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité et sur certains autres bancs.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Pede.

De heer Pede. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte collega's, de ontwerpen van wet houdende respectievelijk de begroting van het ministerie van Justitie voor het begrotingsjaar 1980 en de aanpassing van de begroting voor het begrotingsjaar 1979 werden in onze commissie onder verschillende opeenvolgende regeringen behandeld. Afgezien van de wenselijkheid van een zekere continuïteit in het dagelijks beleid van een zo belangrijk departement, moeten wij ook durven vast te stellen dat de politieke evolutie van de voorbije tien maanden, de snelle regeringswisselingen inclusief, mede oorzaak zijn van de omstandigheid dat ook deze begroting voor 1980 nauwelijks anderhalve maand vóór het einde van het jaar waarop deze begroting betrekking heeft, wordt behandeld in plenaire vergadering.

De commissiebesprekingen van deze begroting hebben andermaal aanleiding gegeven — onze fractie juicht dit toe — tot een uitgebreid en grondig debat over de stand van zaken in ons nationaal rechtsleven. Inderdaad zijn hier weer alle facetten en rechtstaken, inherent aan de dagelijkse functionering van onze rechtsstaat, aan bod gekomen. Het

uitstekend verslag van de heer Verbist biedt ons dan ook een waar lexicon aan van de actuele problemen in verband met justitiële politiek. Onze fractie stelt er prijs op hem daarvoor hartelijk te feliciteren.

De heer Verbist. — Dank u, Mijnheer Pede.

De heer Pede. — Dit ontslaat mij meteen van de verplichting nader in te gaan op alle in verband met deze begroting behandelde materies, wat trouwens onbegonnen werk zou zijn.

Ik was van zins uit te weiden over de achterstand in rechtszaken maar dit werd reeds zo voortreffelijk gedaan door de verslaggever en door de voorzitter van de commissie dat ik mij eenvoudig bij hun argumentatie en opmerkingen kan aansluiten.

Wij betreuen ook deze stand van zaken en weten dat het een zeer moeilijke materie is omdat bij nader onderzoek blijkt dat de verantwoordelijkheid verdeeld is en dat het zeer moeilijk zal zijn iets te vinden om de werkelijke achterstand in rechtszaken volledig op te lossen.

Ook ben ik het eens met wat de voorzitter van de commissie heeft gezegd aangaande de moeilijke omstandigheden waarin de commissie voor de Justitie moet werken. Wij hebben enorm veel tijd verloren in 1980, niet alleen wegens politieke omstandigheden zoals regeringswisselingen, doch in hoofdzaak te wijten aan de lange besprekingen over de hervorming van de instellingen waaraan de meeste leden van de commissie voor de Justitie hebben deelgenomen. Nu deze voorbereidingen voorbij zijn, worden wij echter gewaar dat precies door die hervorming van de instellingen wij nog maar over zeer weinig tijd beschikken — de voorzitter van de commissie heeft daar al allusie op gemaakt — om een normaal werk van de commissie voor de Justitie te kunnen waarborgen.

Daarbij wil ik de nadruk erop leggen dat heel wat belangrijke wetsontwerpen ahangig blijven bij die commissie. Ik denk aan het wetsontwerp over de erfrechten van de langstlevende echtgenoot dat voor de bevolking van uitzonderlijk belang is, wat wij wel merken uit de vragen die worden gesteld. Ik vind het jammer dat dergelijke materie niet kan worden afgewerkt. Er zijn trouwens nog andere wetsontwerpen die eveneens belangrijk zijn doch met de behandeling waarvan niet eens een aanvang kon worden gemaakt.

Namens mijn fractie wil ik enkele punten uit de begroting belichten. Allereerst werd door de commissie het regeringsamendement van 19 januari 1980 aanvaard houdende invoering in het ontwerp van een nieuwe rubriek « Bijzondere bepalingen betreffende de kredieten voor persoonsgebonden materies ».

In een vergadering van 12 juni 1980 werd, zoals blijkt uit het verslag, na toelichting van de toenmalige minister van Justitie, in de commissie een akkoord bereikt in verband met dit amendement dat, zoals het indertijd aan het Parlement werd voorgesteld, een verdeel-faciliteit vraagt.

Deze inschrijving in de begroting voor 1980 van de kredieten met betrekking tot de persoonsgebonden materies diende toen te gebeuren in afwachting van de resultaten van de werkzaamheden die moesten leiden tot de hervorming van de instellingen, inclusief hun bevoegdheden en financiële middelen. Intussen zijn, sinds 1 oktober, deze hervormingen *de lege rata* van kracht geworden door de wetten van 8 en 9 augustus 1980. De vraag moet dan ook worden gesteld of op grond van principiële en begrotingstechnische redenen de tekst van het vroeger regeringsamendement nog noodzakelijk is, en of het niet zou indruisen tegen de begrotingsbevoegdheid van de deelraden.

Vervolgens is er de inschrijving in de begroting voor 1980 van een provisie met het oog op de wettelijke erkenning van de vrijzinigheid, een belangrijke stap die tegemoet komt aan de bekommerning van bepaalde ideologische en filosofische strekkingen in ons land sinds decennia. De verwezenlijking hiervan dient te worden gezien in een breder perspectief, namelijk de bevoegdheid van de constituanten om artikel 117 van de Grondwet te herzien door toevoeging van een tweede lid dat de in het eerste lid opgenomen voorzieningen zou uitbreiden tot de lekenconsulenten.

In dezelfde gedachtegang is daarmee onverbreekelijk verbonden het door de vorige regering ingediende ontwerp van wet betreffende de subsidiëring van de niet-confessionele levensbeschouwelijke gemeenschappen in België. Het werd behandeld in de commissie en binnenkort zullen wij ons daarover dienen uit te spreken in openbare vergadering.

Onze fractie stelt met genoegen vast dat een eerste behoorlijke waarborg werd verkregen en dat de erkenning van de laïciteit en de bezoldiging van lekenconsulenten een feit is geworden. Wij hopen dat het daarbij niet zal blijven en dat snel werk zal worden gemaakt van het zoëven vermelde grondwettelijk initiatief.

Wij hebben tenslotte in de commissie ingestemd met de door de vorige minister van Justitie uitgevoerde *budgetcontrol*-operatie op onderhavige begroting. Gelet op het feit dat voor de tijdsspanne die ons nog rest in 1980 een andere regering met een ander beleid en regeerakkoord deze begroting zal uitvoeren en wij aan die uitvoering niet langer actief deelnemen en er derhalve geen verantwoordelijkheid wensen voor te dragen, zal onze fractie zich onthouden bij de stemming over deze ontwerpen van wet.

Wij wensen niet « neen » te stemmen, gelet op de inspanning die de vorige regering en inzonderheid de gewezen minister van Justitie, de heer Vanderpoorten, zich hebben getroost om het justitiële beleid in juiste begrotingsbanen te leiden, en ook op de belangrijke resultaten die werden bereikt voor de niet-confessionele levensbeschouwing. *(Applaus op de banken van de PVV.)*

De Voorzitter. — Het woord is aan Mevr. Nauwelaerts.

Mevr. Nauwelaerts-Thues. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte collega's, bij de bespreking van de begroting van het ministerie van Justitie is het ons voorgekomen dat dit budget nog steeds één van de kleinste is in het nationale pakket, dit ondanks het feit dat dit ministerie alle burgers aanbelangt en in die zin te vergelijken valt met Nationale Opvoeding, Sociale Voorzorg of Volksgezondheid.

De conclusie is dat deze begroting te klein is, terwijl anderzijds in de huidige situatie de vraag naar meer financiële armslag onrealistisch is. Dit bemoeilijkt uiteraard een wezenlijk beleid, maar maakt dit toch niet totaal onmogelijk.

Immers, met een te kleine begroting kunnen een aantal prioriteiten, een aantal dringende projecten worden vastgelegd en kunnen de inspanningen worden gebundeld om deze te realiseren.

Inzake het penitentiair beleid stellen wij vast dat er een frisse wind waait door het ministerie van Justitie, alleszins wat betreft de beleids-opties en bedoelingen van dit beleid.

De ideeën zelf echter zijn niet helemaal nieuw. Wij stellen nu reeds de vraag naar het vaststellen van de prioriteiten.

De reorganisatie van het gevangeniswezen hangt samen met de opvatting over het nut van de vrijheidsberovende(gevangenis) straf en de manier van rechtspreken. Het is bijgevolg terecht dat wordt uitgekeken naar de resultaten van de commissie voor de hervorming van het strafrecht.

In elk geval moet men spoedig komen tot een systeem met minder vrijheidsstraffen en kortere gevangenisstraffen, wat duidelijk een rechtstreekse weerslag heeft op het gevangeniswezen, zoals kan blijken uit de situatie in Nederland. Enerzijds zullen minder vrijheidsstraffen leiden tot een geringere gevangenisbevolking — waar trouwens ook de kortere straffen toe bijdragen — waarbij ook niet de belangrijke weerslag op de kosten voor de Staat uit het oog mag worden verloren : gemiddeld kost één gevangene 420 666 frank per jaar aan de Staat, anderzijds zullen kortere straffen de meeste gevangenen nog een toekomstbeeld en een levensperspectief bieden, wat op zijn beurt gevolgen zal hebben op de resocialisatie en het gevaar van ontvluchting en pogingen daartoe. Sommige theoretische beschouwingen geven bij toetsing aan de praktijk een vrij somber beeld weer.

Het levensgrote voorbeeld daarvan is de zogenaamde « modelgevangenis » Lantin, ondertussen al wel berucht en zo goed als wekelijks in de media.

Uit de situatie te Lantin, kan men slecht concluderen dat het praktische beleid lijnrecht ingaat tegen de verkondigde theorieën. Immers : mastodontinstelling die veel geld heeft gekost; individuele cellen waarin de gevangenen vrijwel de hele dag verblijven; nauwelijks ruimte voor een soort gemeenschapsleven; de beruchte achtste verdieping met haar kooien als wandelplaats; moeilijk sociaal contact met de buitenwereld; provocerende elektronische bewakingsapparatuur. Dit is slechts een greep uit de klachtenbundel over Lantin.

Zeker verontrustend is dat deze gevangenis als model blijkt te fungeren voor de andere geplande gevangenissen.

Wij wensen ook een statuut voor de gedetineerden.

Momenteel is de gedetineerde zo goed als rechteloos en onderworpen aan willekeur waartegen hij geen verweer heeft. Nochtans heeft hij ook recht op een correcte behandeling. Er dient dan ook een systeem van rechten voor de gedetineerden te worden uitgebouwd waarbij inspraak en participatie, beklagrecht en hulpverlening centraal staan.

Aldus kunnen de gedetineerden zelf een aandeel hebben in het gevangenisleven, dat meteen ook gehumaniseerd wordt en is de breuk met het maatschappelijk leven minder groot.

Belangrijker lijkt dat een vertegenwoordiging van de gevangenen wordt opgenomen in de diverse advies- en beleidbeïnvloedende commissies.

sies die toch een belangrijke rol spelen inzake het leven in de gevangenis.

De in het verleden te zeer verwaarloosde hulpverlening — medisch, maar voornamelijk psychisch-sociaal — dient centraal te worden gesteld. De noodzaak hieraan wordt duidelijk bewezen door het aantal zelfmoorden en de pogingen daartoe, en de oorzaken die daaraan ten grondslag liggen.

Opvang bij de binnenkomst en begeleiding tijdens de duur van het leven in de gevangenis is noodzakelijk, alsook de voorbereiding op het postpenitentiaire leven.

Het spreekt vanzelf dat dit de uitbreiding meebrengt van het huidige penitentiair begeleidingskader met de nodige deskundige krachten.

Niet voor niets is er het verhaaltje dat er één cipier per twee gevangenen is, maar men dagen en zelfs weken moet wachten om bij een psychiater te rade te kunnen gaan.

De uitbouw van de mogelijkheid tot beroepsopleiding of vervolmaking is een onontbeerlijke betrachting gezien de gevangenisbevolking voor een overgroot deel, meer dan drie vierde, afkomstig is uit de kansarme lagere bevolkingsklassen. Daarbij is dat noodwendig voor de latere terugkeer in de maatschappij. Hierbij moet ook de bezoldiging van de arbeid gepresteerd in de gevangenis gehewaardeerd worden en de effectieve arbeidsmogelijkheden in de gevangenis herdacht worden.

Tot slot van deze uitgebreide beschouwingen over het penitentiair beleid moet ook ik mijn ongerustheid uitspreken over het enorm hoge cijfer van personen die voorlopig in de gevangenis verblijven, in het bijzonder wat betreft de voorlopige hechtenis. Dit is één van de aspecten die door het proces-Graindorge onlangs in een schril daglicht werd gesteld, waarbij men niet mag vergeten dat vele andere geen nieuwsinhoudende mensen een zelfde situatie hebben doorgemaakt. Op basis van de cijfers kan men immers de vraag stellen of er geen tendens is om iedere verdachte systematisch in voorhechtenis te nemen, wat alleszins niet de bedoeling is geweest van de toenmalige wetgever.

Hoewel het recht, het leven van de burger in grote mate bepaalt en zelfs overheerst, kan heden ten dage niemand ontkennen dat de burger in grote mate vervreemd is van dat zelfde recht. Uiteraard heeft dat te maken met de moeilijk begripbare taal, zeker op het vlak Justitie zelf, waar te veel en niet eenvormig geschermd wordt met — hoe dan ook — dikwijls onontbeerlijk vakjargon, en met het feit dat de overheid in het verleden al te zeer heeft nagelaten de doorsneeburger op een eenvoudige wijze in te lichten over belangrijke nieuwe wetgevingen. Hier is zeker nog een belangrijke taak weggelegd voor regering en Parlement.

De voornaamste redenen voor de genoemde vervreemding zijn evenwel te vinden in de onrustwekkende achterstand in de rechtsbedeling en het gebrek aan een effectief systeem van rechtshulp.

De achterstand is reeds enkele jaren, begin van de jaren 70, naar voren gekomen, maar is de jongste jaren tot onrustwekkende grootte opgelopen. De lange wachttijden om op de rol van het gerecht geplaatst te worden en uiteindelijk een uitspraak in een geschil te bekomen, zijn niet van die aard dat het vertrouwen van de burger in het gerechtelijk apparaat en haar werking kan worden bestendigd, integendeel.

Meer en meer mensen zien van hun recht af of pogen op een andere manier dan via het gerecht enigszins hun rechtmatige eisen tegemoet te zien komen, waarbij zij dan vaak vrede moeten nemen met bepaalde verzoeningen, en zij dus afstand van een deel van hun recht, moeten doen. Dit alles geldt des te meer voor de lagere bevolkingsklassen die nog meer afgeschrikt worden en een nog slechter beeld van justitie krijgen dan ze dikwijls al hadden. Justitie wordt dikwijls gelijkgeschalkeld met strafrecht en repressie.

Vreemd daaraan zijn zeker ook niet de hoge kosten die een aanslepend proces met zich brengt, men denke hierbij maar aan de kosten van de advocaat.

Een groot deel van onze hoop is gevestigd op het wetsontwerp betreffende de politierechtbanken, dat reeds is goedgekeurd in de Kamer van volksvertegenwoordigers. Nochtans lopen de reacties op dit ontwerp sterk uit elkaar.

Een belangrijk punt, Mijnheer de Minister, is ook de rechtshulp.

Een goede tien jaar geleden ontstonden de eerste wetswinkels in België als reactie op de falende klassieke rechtshulpverleners, voornamelijk de advocatuur. In de loop van de jaren hebben zij bewezen wat zij wilden bewijzen, namelijk dat er bij de mensen, en meer bepaald bij de gewone man in de straat, een dringende behoefte bestaat aan rechtshulp, in de zin van uitleggen van rechten en plichten van de burger, het geven van adviezen (welke stappen men in welbepaalde

gevallen kan ondernemen), het doorverwijzen naar bepaalde instanties, en dergelijke meer. Het is niet mijn bedoeling een overzicht te geven van alle aspecten die met het probleem rechtshulp te maken hebben; iedereen die daar enigszins bij betrokken is, kent evenwel de noodzaak van een efficiënte en uitgebreide structuur van rechtshulp gaande van eenvoudige informatie tot beslechting van een geschil voor de rechtbank op een betaalbare wijze. Inderdaad is het probleem van de rechtshulp nauw verbonden met het al dan niet bezitten van (veel) geld. Wie het zich geldelijk kan veroorloven, kan voor alles en nog wat terecht bij een advocaat; wie dat niet kan blijft ervan verstoken.

Ook wat de privacy betreft, staan we voor een wetgevend vacuüm, hoewel reeds jaren gepraat wordt over een afdoende wetgeving ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de burger en er daartoe reeds diverse initiatieven in het Parlement genomen zijn. Daarenboven is er op internationaal vlak heel wat gaande in dat verband. Zo heeft de Raad van Europa onlangs een conventie betreffende de databanken ondertekend.

Dit alles neemt niet weg dat België één van de weinige landen blijft waar nog geen wetgeving bestaat.

Het probleem van de bescherming van de privacy is enorm uitgebreid: databanken, maar ook af luister technieken, bespieding, fotograferen en filmen, het briefgeheim en uiteraard de publiciteit, om naar enkele voorbeelden te geven.

Iedere democraat moet in dit verband sterk verontrust zijn door de steeds opnieuw opduikende geruchten over politieke en syndicale fischering. Wetgeving is bijgevolg dringend noodzakelijk. Hierin dient — wat betreft het verzamelen van de gegevens — een onderscheid te worden gemaakt tussen de gegevens die nooit opgeslagen mogen worden, enerzijds, die welke altijd opgeslagen mogen worden, anderzijds. Daarbij moeten de nodige waarborgen voor controle worden ingebouwd. Van het grootste belang daarbij is dat de burger verplicht op de hoogte moet worden gesteld van het feit dat over hem een register is aangelegd, dit bij de eerste registratie.

Eveneens moet de nodige aandacht worden geschonken aan het internationaal aspect, in het bijzonder de grensoverschrijdende gegevensuitwisseling. Ook hiervoor is dringend een regeling noodzakelijk.

Hopend, Mijnheer de Minister, dat u rekening zult willen houden met onze opmerkingen, kan ik u zeggen dat mijn fractie uw begroting zal goedkeuren. (Applaus op de banken van de meerderheid.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Vandezande.

De heer Vandezande. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte collega's, in verband met de begroting van Justitie wou ik enkele punten behandelen die ik reeds gedeeltelijk ter sprake bracht naar aanleiding van het debat over de regeringsverklaring. Ik kreeg niet op alle vragen een antwoord, maar ik kan dat wel begrijpen aangezien ze veelvuldig waren. Ik hoop thans op al mijn vragen een antwoord te ontvangen.

Het eerste probleem dat ik wil behandelen betreft de overlast van werk bij de hogere rechtbanken. Via een wetsontwerp op de politierechtbanken hoopt men de achterstand weg te werken. Persoonlijk geloof ik daar niet in. Tijdens de bespreking van de regeringsverklaring gebruikte ik het beeld van een vrachtwagen die vuilnis stort op een terrein zonder arbeiders. Hiermee bedoelde ik dat de politierechtbanken en de vrederechters doorgaans genoeg werk hebben aan de zaken die zij nu reeds hebben af te handelen, zodat het bovengenoemd ontwerp weinig of geen resultaat zal hebben bij gebrek aan mankracht. Het is alleen maar een verschuiven van het probleem, althans in grote mate. Ik spreek deze woorden niet roekeloos uit. Ik heb hiertoe niet alleen het advies ingewonnen van politierechters en vrederechters, want dan zou u er mij kunnen van verdenken belanghebbenden te hebben geraadpleegd die niet tuk zijn op een vermeerdering van hun arbeid, maar ik heb ook andere personen van de magistratuur geraadpleegd. Zij hebben mij dit beeld van de vrachtwagen bijgebracht en ik deel het u mede zoals zij het mij hebben verteld.

Een tweede probleem dat ik wou aansnijden, is dat van de oplossing van de inhumane en asociale gevolgen van de repressie. Ik ben daar nogmaals toe gekomen naar aanleiding van een artikel dat ik onlangs gelezen heb in *De Standaard* betreffende Borms en Stevens, die goede vrienden waren en ook beiden flaminganten, doch die beiden een verschillende optiek hadden op de te volgen weg. De eerste was een voorstander van de zelfstandigheid van Vlaanderen; de tweede was de mening toegedaan dat de oplossing moest gezocht worden binnen het raam van het koninkrijk België. Beide personen zijn overleden. De eerste werd gefusilleerd; de andere is op een normale manier

overleden en had drie kinderen onder wie een in Engeland verbleef en de tweede als magistraat in Breendonk overleden is. Ik kan hier met kennis van zaken spreken, aangezien ik het dossier van de heer Sevens tijdens mijn ambtenaren carrière heb behandeld, en ik kan aan deze vergadering zeggen dat ik werkelijk geschokt ben geweest door de afschuwelijke martelingen die de heer Sevens heeft ondergaan. Zijn lijden grenst werkelijk aan het onmenselijke. Wanneer men het woord « held » mag gebruiken, dan is dit wel hier op zijn plaats naar aanleiding van het geval-Sevens. Doch in ditzelfde artikel las ik dat de heer Sevens verklikt werd aan de Duitsers. Ik mag zelfs niet zeggen dat dit zo is, omdat de persoon, die hem heeft aangegeven bij de Duitsers, dit gedaan heeft met de belofte zelf vrij te komen, daar de verklikking niet werd aangehouden en de zaak geseponneerd werd. De zogenaamde verklikker werd naar een concentratiekamp gestuurd en kwam na de oorlog naar België terug. Ik ga u het wedervaren niet vertellen dat deze persoon heeft gekend toen hij het statuut van nationale erkentelijkheid aanvraagde, namelijk dat van politieke gevangene, maar ik kan u wel zeggen dat ik het dossier van de krijgsauditeur heb onderzocht en dat ik tot mijn grote verwondering heb vastgesteld dat er geen verder gevolg werd aan gegeven. Ik meen te weten welke belangen hier in het spel waren. Iedereen kiest de weg van zijn geweten, en dat geweten wordt gevormd tijdens de jeugd, ofwel naar aanleiding van ervaringen die men oploopt in het leven. En dan denk ik onweerstaanbaar terug aan de processen van Vindevogel, Irma Laplasse, Romsee, Theo Brouns, waarvan ik de boeken heb gelezen. Ik denk eveneens aan zovele personen die na de oorlog, met miskenning van de meest democratische rechtsregels werden berecht, zodat een voormalig Eerste minister zelfs heeft gezegd dat het hier ging om *une justice de rois nègres*.

Welke waren hun motieven? Ik geloof te mogen zeggen dat al deze personen gehandeld hebben in zeer moeilijke omstandigheden, in het belang van het algemeen en wanneer ik het thema van de repressie aanraak, sluit ik onmiddellijk alle misdrijven van gemeen recht uit.

Wie was dan wel verantwoordelijk voor de collaboratie die tijdens de oorlog verschillende personen heeft aangezet om, met idealistische bedoelingen, te strijden voor een bepaalde zaak? Wij denken hier aan de instellingen die de strijd tegen het goddeloze communisme predikten en na de oorlog iedere verantwoordelijkheid hebben afgewezen. Dit is gelukkig de jongste tijd enigszins gewijzigd. Nochtans hebben vele jongelingen gevolg gegeven aan de wekroep die zij hebben laten klinken. Wij denken aan de Vlamingen die tijdens hun leven onnoemelijk geschokt werden door de onbillijkheden die tegenover de Vlamingen werden begaan en aldus een verkeerde weg opgingen. De vraag is echter wie uiteindelijk de verantwoordelijkheid draagt: hij die de onverantwoorde toestanden tot stand brengt of hij die er bepaalde conclusies uittrekt. Ik huiver als ik denk wat er zou gebeuren bij een nieuwe oorlog, wanneer wij nu nog, in het jaar 1980, moeten bedelen aan de poort om een totaal wettelijke school in Komen te bekomen en die ons wordt geweigerd in het raam van de taalwetten, doch die op grond van het Schoolpact wordt ingericht, hetgeen dan nog een gevaarlijke praktijk is, omdat men op deze manier communautaire problemen in het Schoolpact inbrengt. Ik denk aan de verschillende Brusselse wan-toestanden en het lot dat vele Vlamingen nu nog moeten ondergaan. Men moet mij niet zeggen dat er geen wan-toestanden meer bestaan. Zeker, wij zijn erop vooruitgegaan. Doch is het niet jammer wanneer men voor de meest elementaire zaken zijn krachten moet verspillen?

Bij een nieuwe oorlog is een nieuwe spooktrein naar Abbeville onafwendbaar en waarschijnlijk zijn er reeds personen die daaraan werken. Ik vraag de collega's en de regering na te denken over deze aangelegenheid.

Sommige van onze collega's pleiten voor individuele maatregelen. Ik wil dit betwisten. Dit zou een mislukking zijn, omdat men op die manier in het jaar 2000 nog steeds aan de opruiming van de nadelige gevolgen van de repressie zou bezig zijn. Overigens zijn daar voorbeelden van. In 1953 werden er herzieningscommissies ingericht voor ambtenaren die op dat ogenblik in het bezit waren van hun politieke en burgerlijke rechten en die voor deze commissies moesten verschijnen met het oog op de eventuele integratie in de administratie. Dat zijn individuele maatregelen. Ook hier heb ik alle dossiers beroepshalve gezien en door mijn handen laten gaan en kunnen constateren welke onrechtvaardigheid en welke ongelijkheid werden begaan, omdat er — ik zal het maar zeggen — politieke motieven hebben gespeeld bij een eventuele integratie. Daarom pleit ik voor algemene maatregelen. Overigens hebben wij daarvan reeds het voorbeeld gegeven door een wet voor de Oostkantons goed te keuren en in bepaalde gevallen oorlogsschade toe te kennen aan de inwoners van de Oostkantons die tot beperkte straffen werden veroordeeld voor hun gedrag tijdens de bezetting of die op de lijsten van de krijgsauditeur werden gebracht.

Geachte collega's, deze serene oproep wil ik tot u doen, omdat het land ermee gediend is. Ik hoop dat u er zult op ingaan.

Een ander probleem waarop ik even uw aandacht wilde vestigen, is dat van het honorarium van stagedoende advocaten. Het probleem heeft nu een oplossing gekregen. Ik had destijds een voorstel van wet ingediend — de heer Verbist zal zich dat herinneren — in verband met de stagedoende advocaten. Ik heb toen van verschillende collega's uit verschillende politieke partijen een handtekening kunnen bekomen. Mijn voorstel werd geïnspireerd door het Nederlandse voorbeeld, waar men wat betreft de honoraria van advocaten, een maatregel van algemeen bestuur neemt. Ik heb dat enigszins gewijzigd door dit aan de balies toe te vertrouwen. Zoals ik al zei, heeft het probleem nu een oplossing gekregen en ik schik mij daarnaar. Wanneer ik echter verneem dat het betreffende krediet werd geschrapt, dan vind ik dat jammer. Degenen die met de balie vertrouwd zijn, weten dat in vele gevallen behoeftigen door behoeftigen, zijnde beginnende advocaten moeten worden verdedigd. Daarom vraag ik u, Mijnheer de Minister, hiervoor begrip te hebben.

Een ander probleem is de samenstelling van de kabinetten. Op de interpellatie van de heer Jorissen in dat verband, heeft de Eerste minister geantwoord dat de bezwaren niet gelden voor zijn kabinet omdat hij bescheiden maatregelen heeft genomen en bij de samenstelling ervan niet de normale normen heeft overschreden. Of dit bij u het geval is, weet ik niet.

Het systeem van de kabinetten is in België ontstaan na de tweede wereldoorlog omdat men de administratie is gaan wantrouwen als gevolg van haar politisering. Dan heeft men de ministeriële kabinetten gevormd die vaak een tweede kleine administratie zijn. Op die manier heeft men als het ware een *spoils system* ingevoerd, systeem dat van toepassing is in de Verenigde Staten van Amerika, met dien verstande echter dat men in België om zo te zeggen twee administraties heeft, namelijk de traditionele administratie en die van het ministerieel kabinet, met de verspilling die hieruit voortvloeit. Hier ligt dan ook een mogelijkheid tot besparing.

Mijnheer de Minister, ik heb deze aangelegenheden, waarvan sommige gevoelsgeladen kunnen zijn, in alle sereniteit behandeld. Ik hoop dat u er zult over nadenken en dat u mij een antwoord zult geven. (Applaus op de banken van de Volksunie.)

M. le Président. — La parole est à Mme Hanquet.

Mme Hanquet. — Monsieur le Président, Mesdames, Messieurs, je voudrais souligner, après d'autres, le profond malaise que provoque ce qu'il est convenu d'appeler l'arriéré judiciaire, problème qui mérite notre attention.

Qu'il me soit permis de citer à cet égard quelques chiffres.

Ainsi, je constate qu'à Liège, les affaires civiles restant à juger au 1er septembre 1979 étaient au nombre de 5 527 et que ce nombre est passé à 6 166 au 1er septembre 1980. Le nombre des affaires correctionnelles restant à juger à la même date s'élevait à 1 256.

Quelles mesures avez-vous l'intention de prendre, Monsieur le Ministre, pour résorber ce retard qui crée l'insatisfaction des uns, l'accablement des autres? Vous savez que d'aucuns ont pensé à l'institution de chambres à conseiller unique. Le projet de loi relatif aux tribunaux de police tend à trouver une issue dans une nouvelle répartition des compétences. La proposition de nos collègues, MM. Storme et consorts, relative à l'instauration de « l'ordonnance pénale », apporterait sans doute une solution partielle à l'arriéré judiciaire. Puis-je, Monsieur le Ministre, vous demander votre avis à leur sujet?

La situation de la cour d'assises paraît également peu normale. A la date du 20 juin 1980, le parquet général de Liège surveillait l'évolution de 101 affaires susceptibles d'être déferées à la compétence de la cour d'assises. On prévoyait que 62 affaires n'échapperaient en aucun cas à la compétence de cette cour et rendraient, dès lors, un conseiller indisponible pendant plus de soixante semaines.

J'aimerais également connaître les mesures d'exécution que vous avez l'intention de prendre pour qu'un criminel, justiciable de la cour d'assises, puisse être jugé en allemand, d'autant plus que, selon les travaux parlementaires et les commentaires officiels, cette possibilité pourrait être étendue aux étrangers s'exprimant plus facilement en allemand qu'en français ou en néerlandais.

Dans le secteur de la protection de la jeunesse, je voudrais poser trois questions qui se rapportent au budget.

Qu'est-ce qui est véritablement communautarisé dans les dépenses pour la protection de la jeunesse? Y a-t-il à ce sujet un protocole d'accord au sein du gouvernement?

Les crédits inscrits au budget de 1980 suffiront-ils à couvrir les dépenses, notamment à l'article 12-33 « entretien et éducation des mineurs placés », qui a été réduit de 241 millions par rapport à 1979 et qui doit couvrir les retards de paiement depuis 1978?

Ce même crédit sera-t-il communautarisé en 1981 ? Est-il vrai que, dans ce secteur, la clé de répartition 45/55 est largement défavorable aux francophones qui connaissent un plus grand nombre de placements ?

Des faits sont inquiétants. Pour l'arrondissement de Liège, le nombre de dossiers ouverts par le parquet est passé de 6 809 en 1970 à près de 12 000 en 1979. Certes, 90 à 95 p.c. d'entre eux font l'objet d'un classement.

Le procureur général à Liège a souligné les très gros problèmes de tous ordres que posent les transferts de mineurs car, dit-il, « les circulaires ministérielles impératives vont à l'encontre des situations concrètes, étant inspirées avant tout par un esprit d'économie et aboutissant parfois au gaspillage ».

M. Gramme prend la présidence de l'assemblée

Il signale notamment que les déplacements occasionnés par les fugueurs sont passés de 1 163 kilomètres pour 19 fugueurs en 1979 à 4 271 kilomètres en janvier 1980 pour 68 fugueurs. Cette progression est significative.

Il y aurait encore beaucoup à dire sur l'absence d'établissements fermés, indispensables quoi qu'on en pense, lorsque la rééducation en milieu ouvert ne peut être envisagée.

C'est sans doute en assemblée de communauté que l'on discutera de l'application de la circulaire ministérielle 14bis permettant aux établissements de prendre l'initiative de placer l'enfant dans la famille, retournant à celle-ci une partie de la journée d'entretien. J'aimerais savoir, Monsieur le Ministre, comment vous envisagez la collaboration avec vos collègues des communautés, dans ce secteur si délicat et si important qu'est la protection de la jeunesse. Pouvez-vous me préciser où en est le projet de police judiciaire de la jeunesse ? Ce projet a-t-il votre agrément au dessaisissement du tribunal de la jeunesse au profit du tribunal correctionnel, procédure prévue par la loi de 1965 pour les mineurs âgés de 16 ans minimum ? Le Parlement et tous les milieux intéressés attendent avec impatience et parfois avec inquiétude les décisions des exécutifs dans ce secteur.

Quant aux juridictions du travail, nous constatons avec satisfaction que leurs compétences ne cessent de s'accroître en fonction des nouvelles législations sociales et tout laisse prévoir qu'avec le développement du droit social, leur champ d'application s'élargira encore. Malgré les efforts de dix années, ces juridictions restent néanmoins à l'écart de certains litiges individuels et de certains conflits collectifs. Le législateur devra être attentif à rencontrer cette situation.

En mars 1980, les femmes PSC de l'arrondissement de Verviers ont déposé un rapport attirant l'attention sur le caractère profondément perturbant de la manière dont sont reçues en justice les victimes du viol. Ce rapport ne vise pas les sanctions pénales — essentiellement l'article 375 du Code pénal. Mais en conclusion de ce rapport, il me paraît utile de vous demander, Monsieur le Ministre, d'élaborer une circulaire ministérielle afin que soit interrogée de manière plus humaine la victime d'un viol, fût-ce pour la confondre.

Dans cette circulaire, on pourrait trouver les dispositions suivantes : la présence d'une femme, ayant reçu une formation adéquate, serait obligatoire lors des interrogatoires auxquels est soumise une femme violée ; le nombre et la qualité de ces interrogatoires seraient revus — à cet égard une unification du système en cours en Belgique serait proposée ; certaines questions ne pourraient être posées étant donné le caractère traumatisant pour la victime du viol et n'ayant aucune relation avec la possibilité d'une éventuelle confusion de la victime ; seraient à supprimer les questions qui mettraient en cause l'intimité, la dignité ou la réputation de la victime. Si l'examen corporel est confié à un médecin légiste, il devrait nécessairement avoir lieu en présence d'un collège de médecins comprenant notamment le médecin de famille ou le gynécologue privé. La coloration un rien policière de la fonction du médecin légiste et le caractère technique de sa mission ne lui permettent pas toujours de créer un climat de confiance indispensable. Enfin, les photos seraient interdites.

Les buts de cette circulaire seraient clairs : éviter de doubler d'un viol moral, un viol physique ; veiller à ce que la victime du viol ne se sente pas l'accusée et de maintenir les interrogatoires, les explorations corporelles, questions, etc., dans le seul but d'aboutir à la vérité et d'écarter les questions de quelques mythomanes qui sévissent toujours dans ce genre de criminalité.

Deux autres objectifs devraient, à mon sens, être poursuivis par le ministre de la Justice dans le domaine de l'activité législative : satisfaire un certain nombre de besoins législatifs et contribuer à améliorer la technique de création du droit.

En raison de ce que le Parlement et le gouvernement ont été mobilisés ces derniers temps par la réforme des institutions, de nombreuses aspirations à des changements législatifs n'ont pu être satisfaites. Or, ces besoins de nouveaux textes législatifs se font de plus en plus pressants. Il suffit de fréquenter les milieux de la pratique judiciaire ou de laisser s'exprimer le public lui-même pour les voir apparaître.

Besoin d'une refonte de la législation relative aux malades mentaux. Je sais qu'une commission y a travaillé et que vraisemblablement, les conclusions pourront en être tirées prochainement en commission du Sénat. Sur le plan civil, nous vivons à cet égard sous l'empire de législations de 1804, 1850 et 1873, comme si, dans ce domaine, nos conceptions n'avaient pas évolué. Ce ne sont pas les amendements mineurs apportés par les lois du 7 avril 1964 et du 7 mai 1973, qui ont amélioré sensiblement le régime juridique de l'aliénation mentale ; si l'on ne considère que le seul problème de la gestion des biens des aliénés, par exemple, c'est l'incohérence qui caractérise cette législation, incohérence qu'accroît encore le jeu éventuel de la loi de défense sociale. Cette incohérence est source de problèmes juridiques dont n'ont que faire les particuliers, déjà meurtris par des problèmes autrement sérieux.

Les milieux médicaux expriment avec de plus en plus d'insistance le besoin d'une législation relative à la donation d'organes corporels. Et c'est avec raison car, à un moment où la technique chirurgicale est devenue parfaitement capable de réaliser les prodiges que l'on sait, elle est paralysée par une législation datant, elle aussi, d'un autre âge.

Depuis des années, les ministres successifs annoncent un projet. Quelles sont vos intentions, Monsieur le Ministre ? Déposerez-vous un projet de concert avec votre collègue de la Santé publique ou laissez-vous à celui-ci le soin de faire avancer ce projet à portée sociale incontestable ?

Besoin d'une réforme des droits du conjoint survivant.

Tout le monde sait que ce sont surtout les femmes qui réclament le plus cette réforme. Voici près de quinze ans qu'elles attendent que par ce texte l'Etat reconnaisse leur place éminente dans la famille. La réforme, elle, ne cesse d'être imminente.

Besoin d'une réforme de législation relative à la filiation. Voici plus d'un an — c'était le 13 juin 1979 — que la Belgique a été condamnée par la Cour européenne des droits de l'homme parce que le maintien, dans le droit belge, de solutions traditionnelles applicables à la mère célibataire et à son enfant, qualifié de naturel, constitue des violations de dispositions de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales. Quand la Belgique cessera-t-elle de violer ces droits ? Certes, la réforme n'est pas simple, mais au moins serait-il urgent de respecter au minimum nos obligations internationales.

Ces besoins législatifs, que je viens d'évoquer brièvement, ne sont que quelques-uns parmi tous ceux qui se sont accumulés au cours des dix dernières années. On n'a que l'embaras du choix pour y ajouter la nécessaire réforme du Code pénal, l'indispensable réforme de la procédure pénale, l'urgente législation relative à la protection de la vie privée, le besoin d'une réorganisation du service de la justice, etc.

Le législateur a beaucoup travaillé à réformer l'Etat ; il s'est beaucoup occupé et s'occupe toujours de problèmes économiques et sociaux. Il devrait aussi s'occuper d'autres questions qui font tout autant sinon plus encore la vie de tous les jours des citoyens. Dans ce domaine, malgré le travail important des commissions, un sérieux retard est à rattraper.

La tâche est, il est vrai, immense. Pour la mener à bien, il faudrait d'abord faire un bilan des besoins législatifs à satisfaire dans les prochaines années. Cela supposerait que soit mis en place un instrument adéquat de collecte de ces besoins, pour être certain de répondre aux véritables préoccupations de la population. Il faudrait ensuite établir un plan, à moyen terme, de satisfaction de ces besoins législatifs.

Mais plus encore pour mener cette tâche à bien, il faudrait que l'on se décide à user d'une technique législative foncièrement renouvelée et, pourquoi ne pas dire le mot : plus scientifique.

Notre technique législative en est restée au stade où elle en était à la création du Parlement. Ce qui la caractérise, c'est l'empirisme le plus complet. Certes, l'administration de la législation existe ; certes, la section de législation du Conseil d'Etat existe. Mais malgré tout le dévouement et la compétence des personnes qui en font partie, ce n'est pas la solution adéquate d'un problème qui va s'amplifiant, à savoir que nous répondons de manière empirique, et dès lors mal, à des besoins législatifs de plus en plus nombreux.

On me dira que la solution de ce problème dépend autant du Parlement que de l'exécutif. Sans doute. Mais, d'une part, l'exécutif dispose de plus de moyens pour la résoudre et d'autre part, au sein de l'exécutif, c'est certainement le ministre de la Justice qui porte le plus la responsabilité de la qualité de la législation.

Permettez-moi de revenir sur l'intervention de notre collègue, le chevalier de Stexhe, qui a lancé régulièrement, de cette tribune, un appel pour un meilleur travail législatif.

Il vient de rappeler, aujourd'hui encore, que le ministre Van Elslande avait esquissé une solution.

Voulant mettre de manière désintéressée leur compétence au service de l'activité législative et pour répondre à ces appels, des professeurs d'université ont fait une offre de services précis. Considérant que les facultés de droit forment trop exclusivement les juristes à l'application du droit, ils suggèrent la création d'un Institut belge de légistique destiné à préparer les juristes à inventer le droit. Il ne s'agit pas, pour eux, de se substituer au travail proprement politique, consistant à déterminer les orientations que doivent prendre les comportements sociaux. Ils veulent seulement aider à la confection de textes qui soient adaptés à la politique définie par le pouvoir; ils veulent surtout mettre de la rigueur là où c'est l'empirisme qui décide; ils veulent par là contribuer à rendre toute sa valeur à une production législative qui, nous devons le reconnaître, n'est plus toujours d'une excellente qualité.

Le Ministre est-il disposé à accepter cette offre? Sinon, a-t-il un autre projet de solution?

Pour une meilleure administration de la justice, le service d'information sera très précieux. Le chevalier de Stexhe a, lui aussi, insisté sur cet aspect de l'organisation du travail. Puis-je demander que soient surtout évités les doubles si pas triples emplois?

Les efforts doivent absolument être coordonnés. Il me revient qu'à Liège le barreau est relié à un centre, que l'université dispose de son terminal. Et le ministère de la Justice n'aurait-il pas, lui aussi, l'intention d'avoir prochainement son installation? Il est urgent, pour une meilleure administration de la justice comme pour une meilleure gestion des fonds publics, que les différentes parties intéressées s'entendent pour une organisation commune.

Comme Liégeoise, permettez-moi de vous interroger au sujet de l'implantation judiciaire à Liège. Je crois savoir que la Régie des Bâtiments dépendant des Travaux publics a procédé à une étude très poussée. Le problème se pose depuis des années. Diverses solutions ont été recherchées, voire décidées, puis remises en cause.

Pourriez-vous me préciser, Monsieur le Ministre, l'état de la question? Prévoit-on une annexe place Saint-Lambert, ou une annexe réduite, ou le déménagement dans les bâtiments universitaires?

La solution du rassemblement de l'ensemble des installations judiciaires a été choisie dans l'intérêt des justiciables. Il faut cependant veiller à sauvegarder aussi les intérêts du centre urbain.

Permettez-moi enfin de vous interroger, Monsieur le Ministre, au sujet de la prison de Lantin dont le nom suscite — en tout cas dans ma région — ironie, voire sarcasme. Je sais que l'aménagement du bâti-

ment n'est pas encore achevé et qu'il faut, pour l'instant, s'accommoder du bâtiment tel qu'il est. Je veux surtout insister sur l'urgence de former et de soutenir ceux qui y travaillent. De la communauté qu'ils formeront dépendront, pour une bonne part, la crédibilité et l'efficacité de ce système pénitentiaire. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

INTERPELLATION — INTERPELLATIE

Demande — Verzoek

M. le Président. — M. Bruart désire interpeller le ministre de l'Emploi et du Travail et le ministre de la Justice et des Réformes institutionnelles sur « l'arrêté royal du 30 septembre 1980 supprimant la section de Haine-Saint-Pierre du tribunal du travail de Charleroi ».

De heer Bruart wenst de minister van Tewerkstelling en Arbeid en de minister van Justitie en Institutionele Hervormingen te interpellieren over « het koninklijk besluit van 30 september 1980 tot opheffing van de afdeling Haine-Saint-Pierre van de arbeidsrechtbank te Charleroi ».

La date de cette interpellation sera fixée ultérieurement.

De datum van die interpellatie zal later worden bepaald.

VOORSTEL VAN WET — PROPOSITION DE LOI

Indiening — Dépôt

De Voorzitter. — Mevr. De Loore-Raeymaekers heeft ingediend een voorstel van wet tot invoering van een individueel herkenningssymbool voor ruiters.

Mme De Loore-Raeymaekers a déposé une proposition de loi créant un insigne distinctif individuel pour cavaliers.

Dit voorstel van wet zal worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Cette proposition de loi sera traduite, imprimée et distribuée.

Er zal later over de inoverwegingneming worden beslist.

Il sera statué ultérieurement sur sa prise en considération.

Nous poursuivrons nos travaux cet après-midi à 14 heures.

Wij zullen onze werkzaamheden vanmiddag te 14 uur voortzetten.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(*La séance est levée à 12 h 15 m.*)

(*De vergadering wordt gesloten te 12 u. 15 m.*)